

המנון לאושר לסופרן, מקהלת ילדים, אנסמבל יהודי-ערבי ותזמורת גיל שוחט (1973 -)

על המלחין

גיל שוחט נולד בת"א ב-1973 והחל להלחין ולהופיע עם יצירותיו בגיל 12. הוא בוגר הקונסרבטוריון הישראלי למוסיקה ובעל תואר שני מטעם האקדמיה למוסיקה בת"א, ותואר שלישי מהאקדמיה הלאומית למוסיקה סנטה צ'צ'יליה ברומא. את לימודיו השלים בקיימברידג' אנגליה. למד קומפוזיציה אצל אנדרה היידו בישראל, אציו קורגי, איוון ואנדור ולוצ'אנו בריו באיטליה ואלכסנדר גהר באנגליה. כמו כן למד פסנתר אצל רחל פיינשטיין ואריה ורדי בישראל, סרג'ו פרטיקרוולי באיטליה ומריה קורצ'ו באנגליה.

בגיל 29 באמתחתו של שוחט שלוש אופרות, תשע סימפוניות, שמונה קונצ'רטי לכלים שונים, אורטוריות, מוסיקה למקהלה, מוסיקה קאמרית ומוסיקה לפסנתר. כל יצירותיו בוצעו בבכורה עולמית ורובן זכו לביצועים חוזרים ונשנים בישראל וברחבי אירופה.

הוא זכה בפרסים רבים, ביניהם פרסים מטעם ממשלת איטליה (1995-1996), פרס המועצה הבריטית (1997), פרס ראשון בתחרות ארתור רובינשטיין להלחנה (1997) ומלגות מטעם קרן התרבות אמריקה-ישראל (1990-1998). הוא מלמד קומפוזיציה באקדמיה למוסיקה בת"א ומכהן כמלחין הבית של התזמורת הסימפונית הישראלית ראשון-לציון. בעונה האחרונה זכה גיל בפרס תל-אביב ע"ש רוזנבלום לאומנויות הבמה, כמו-כן זכה בפרס התיאטרון הישראלי עבור האופרה "אלפא ואומגה" בקטגוריית האירוע הבולט של השנה.

גיל שוחט הוא זוכה קרן פרס קיסריה – אדמונד בנימין דה-רוטשילד (2001). בין יצירותיו: שיר השירים, פני המים, חזון העצמות היבשות, סימפוניה ישראלית, סימפונית האש, סימפונית האורות, סימפוניה גרמנית ועוד. לאחרונה הלחין שוחט יצירות לפי הזמנות של הביאנלה של ונציה, התזמורת הסימפונית של בוכום, התזמורת הסימפונית של ברלין, וכן תזמורות והרכבים מהשורה הראשונה בישראל.

מהות היצירה

המנון לאושר הינה קנטטה קצרה הכתובה לזמרת סולנית, מקהלת ילדים, או מקהלת נשים, ותזמורת סימפונית מלאה. אנו קוראים לצורה "קנטטה" – כיוון שזוהי הצורה המסורתית הקרובה ביותר לאופי היצירה: יצירה קונצרטנטית – ווקאלית (קולית) המציגה טקסטים שיריים, המושרים על ידי סולנים ומקהלה. נושא הקנטטה שלנו הוא האושר. האושר אצל גיל שוחט איננו ציני או סרקסטי – הוא אושר נאיבי, ראשוני, אושר של ילד, כמו מקהלת הילדים ששרה אותו. המוטיבים המוסיקאליים המזוהים עם האושר ביצירה זו, מביעים למעשה את המסר שלה, כפי שגם מובע בשירו של חנא אבו-חנא "מצחוק של ילדים באשר הם/ ארגתי את מזמור שירי". האושר והשמחה הם המחברים בין כל ילדי העולם.

הטקסטים של היצירה

עם קבלת ההזמנה פנה המלחין לשני משוררים ישראלים נודעים, על מנת שיכתבו את הטקסטים לקנטטה שנושאה הוא האושר. המשוררת **אגי משעול** חיברה את השירים "שמחה" המושר על ידי הסולנית ו-"המנון האושר" המושר בפינאלה (הסיום) של היצירה על ידי כל הילדים. "שמחה" מתאר את ה"אקסטזה של

האושר" (לדברי המלחין): "קיפצתי בשדה/ סוחפת את כלבי בשמחתי". השיר מתאר התפרצות של שמחה של המשוררת ש"לא ידעה את נפשה". השמחה סוחפת את הכלבים, מבריחה את הדרורים מהעץ, ומדהימה את גמל-השלמה. למעשה מקרב האושר את המשוררת, לא רק אל הטבע ולבעלי החיים, אלא גם למילה עצמה, או ל"רווח בין שתי מילים/ המתקרבות זו לזו/ כמו מצלתיים". "המנון האושר" מתייחס למוטיבים שהופיעו ב"שמחה": השסק והדרור, הסוחף והנסחף. ה"אני" בשיר הוא גם המשורר, גם הילד, וגם האושר לכשעצמו. כל אלה מצהירים "תמיד הייתי/ ותמיד אהיה". המשורר הערבי-ישראלי, מחשובי המשוררים שלנו בשפה הערבית, חנא אבו-חנא, חיבר את השיר "כשמש אביבית", שיר של תקווה ושמחה, שיר המקשר את ילדי העולם בצחוקם וב"לחן הלבבות". פרופ' ששון סומך, שאף יצר את הקשר הראשוני בין המלחין והמשורר, תרגם את השיר והכין את התעתיק שלו: הגייתו באותיות אנגליות – כיוון שכך הוא נכתב בפרטיטורה. שירו של חנא אבו-חנא הוא שיר של שמחה ואושר, של שמש אביבית, חיוך, תקווה, ניגון, קשת בענן. אך יחד עם כל אלה הוא גם טומן אזהרה: "שימרו על הלחיים הורודות/ מפני האש". משל בידינו להחליט אם אנו רוצים שמש אביבית או אש.

מבנה היצירה

היצירה מחולקת לשישה חלקים המנוגנים ברצף: החלק הראשון הוא פתיחה תזמורתית, המביאה את כל הנושאים והמוטיבים של היצירה, תוך שימוש בטכניקות תזמורתיות המביעות התלהבות ופראי שמחה. החלק השני הוא השיר "שמחה" המושר על ידי זמרת הסופרן. החלק השלישי הוא אינטרלוד תזמורתי (קטע ביניים הכתוב לתזמורת ללא זמרים), המשנה את האווירה ואת הסגנון המוסיקאלי ומכניס אותנו לעולם המוסיקה הערבית, תוך מתן סולו רחב ממדים לכלי הערבי – העוד. החלק הרביעי הוא השיר "כשמש אביבית" המושר על ידי הסופרן בליווי התזמורת ואנסמבל יהודי-ערבי, הכולל ארבעה נגני כלים ערביים ושלושה נגני כלים מערביים. השיר מושר בערבית, וגם סגנונו המוסיקאלי מושפע מהמוסיקה הערבית הקלאסית. החלק החמישי הוא אינטרלוד תזמורתי, המאחד מוטיבים מערביים ומזרחיים ומאחד אותם, תוך כדי שהוא מוביל אל הפינאלה הגדול. פינאלה זה, חלקה השישי והאחרון של היצירה, מושר על ידי מקהלות הילדים. בתחילה הם שרים בטכניקת ווקליזה: שירה ללא מילים, המציגה קוים מלודיים המהווים את הפיתוח למוטיב ה"אושר" אשר ביצירה, לאחר מכן הם שרים את "המנון האושר".

המוטיבים והנושאים המוסיקאליים של היצירה

יצירתו המוסיקאלית של גיל שוחט מציגה שתי מסורות מוסיקאליות הארוגות בה שתי וערב: המסורת המערבית, עם המערכת הטונאלית הטרדיציונאלית, והמסורת הערבית, עם הסולמות המיוחדים שלה. נושא האושר הראשי (ראה דף דוגמאות) הינו מלודיה טונאלית ארוכה ומובנית. נושא זה מופיע בתחילתה ובסופה של היצירה, כנושא מסכם. זהו למשל הנושא הראשי של "המנון האושר" אשר מושר על ידי מקהלת הילדים. מתוך נושא ראשי זה נולדים ארבעה מוטיבים, שגם הם קשורים אחד בשני. הראשון הוא מוטיב האושר המתפרץ (א1-1) שהוא המוטיב הראשי בקנטטה. זהו מוטיב של שתי טרצות, הראשונה בעליה והשנייה בירידה, המהוות בסימטרייה שלהן מוטיב אהבה גם ביצירות אחרות של גיל שוחט (כגון: "שיר השירים"). השני הוא הסולם העולה (א2-2), שכיוון עליתו מסמל את רוחו והמסר שלו. הוא אף מוטיב מהיר ווירטואוזי, המופיע כמעט תמיד בפורטה.

המוטיב השלישי (ב1-) השייך כבר למוטיבים הערביים, הוא נגזרת של מוטיב א2-, שכן גם הוא מוטיב סולמי ומוטיב עם כיוון של עליה. מוטיב זה הוא מעוצב יותר, מורכב יותר, וכתוב במשקל משולש. המוטיב הרביעי (ב2-), המהווה בדרך כלל את המשכו של מוטיב ב1-, הוא נגזרת ברורה של מוטיב א1- הראשי. הקשר העז בין המוטיבים ה"מערביים" למוטיבים ה"ערביים" – מסמל את האוניברסאליות של האושר, ואת הדומיננטיות שלו ביצירה.

קטעי הסולו של העוד, וכן הקטעים הווקאליים של הזמרת בפרק "כשמש אביבית", כתובים לפי מסורות הסולמות המורכבים הערביים. סולמות אלה בנויים בדרך כלל משני "מאקאמים" ערבים, הכוללים 4 צלילים כל אחד. את הסולמות הללו מצא שוחט בעזרתו של המוסיקאי שלמה זיו-לי, שחקר את הנושא וברשותו אוסף הסולמות הערביים מהגדולים בעולם. ארבעת הסולמות בהם השתמש גיל שוחט מובאים בדפי הדוגמאות. סימני הבמול החצויים מסמלים "חצי במול" – רבע טון מתחת לצליל.

במהירות / רילנטו
אלנדרג & ?

Presto

1-6 > / 1/16
2-6 > / 1/16
1-2 > / 1/16
2-2 > / 1/16

ff

רילנטו

Hijaz Gar אלו
Dilanghil אלו
Naqriz אלו 3

Nahawand אלו

המבון האושר

מאת: אגני משורר

אני הוא הפרי

אני הצפור,

אני הוא השסק

אני הוא הנרור.

אני התוסס

אני זה שערך,

אני הסוחרך

ואני הנסחרך.

אני הוא הצחוק

מתגלגל ועולה,

תמיד הייתי

ותמיד אהיה.

שמוחה

מאת: אגני משורר

לא נדעתי את נפשי

קבצתי בדשא

סוחפת את בלבי בשמחתי

הצתי בם משוכת סחור

הברחתי דרורים מהעץ

ובתי אתם על השסק

מתסס השמוחה שבי

התרגשו בפני הכספית הקטנות

בקרסלי התסנים

הקפיציים

ואפלו תדנמת הגמל-שלמה

הפנתה אלי בשגופי מקבוצך

הוצרך אל על

נרעד

ברוח בין שתי מלים

הסתקרבות זו לזו

במו מצלפנים

כְּשֵׁמֶשׁ יַאֲבִיבִית

למאן: חנא אגן-חנא

תצטרך ארנאם: ששאן סאמק

כְּשֵׁמֶשׁ יַאֲבִיבִית, עַל לִפְתוֹתֵינוּ
חֵיזֶקְךָ שֶׁל עֲלִיצוֹת וְשֶׁל הַקֹּהֶל
וּבִינֵם מֵינֵי עֵינִים צָפִיהַ, הַקֹּהֶל
לְצַהֵר שֶׁל נַגֵּן, לְקִשְׁתּוֹ בְּעֵינֵינוּ

אומר הקברי
מצחוק של ילדים באשר הם
ארגמי את מזמור - שירי
שאו לאבהים את נס האהבה
את לחן הקבבות
שמרג על הלחיים הורודות
מפני האש.

'ala shafataynā ka-shamsi-mabee' i
basmatu aamaalinā wal-faraH
wa-fī yasimeeni l-' uyuuni btihaalun
li-shubbaki laHnin wa-Qawsi QuzaH.

yaquulu l-kunaariyyu
min DaHiki TTiñli fi kulli arDin
nasajtu nasheedi
fa-a' lu-l maHabbata laHna-l Quluubi
wa-Suunu mina-naari khadda-l wuruudi.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَفِي مَا اسْمِعِنِ الْعَرَبِ ابْتِهَالًا
لِسَبَّكَ لِحْنٍ وَقُرْسٍ قَرِيحٍ

يقول اللناري:
من ضحكك الطغف في كل أرض
نبتة نفيد
فأعلموا المحبة
اسم الطغف